

Гелетій Олександра Олександрівна,
студентка

Науковий керівник –

Наливайко Лариса Романівна,
*професор кафедри загальноправових
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Втілення системи безоплатної правової допомоги є важливим чинником для побудови правової держави із фундаментальними соціальними цінностями.

Безоплатна правова допомога (далі за текстом – БПД) – це правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел. БПД включає в себе безоплатну первинну правову допомогу та безоплатну вторинну правову допомогу [1].

Дослідженням проблематики даного питання займалися такі науковці: С. Шаталюк, С. Гончаренко, Є. Бова, О. Хорошенюк, А. Іванцова, П. Корнієнко, А. Атамасов, М. Стаматіна, О. Лисенко, А. Вишневський.

У своїй повсякденній роботі працівники безоплатної правової допомоги стикаються із двома видами такої допомоги, однак часто теорія розходиться із практикою, і деякі аспекти роботи потребують вдосконалення. Зокрема, законодавством не встановлено механізм роботи із громадянами, чиї звернення є безпідставними. Відмовити у прийнятті звернення працівники центру не можуть, хоча завідомо можуть знати, що судова перспектива відсутня. І тоді постає запитання: як діяти в такій ситуації? Однією із якостей, яка повинна бути присутня у працівника безоплатної правової допомоги, – стресостійкість. І справ-

ді, під час роботи із емоційно неврівноваженими особами потрібно зберігати холодний розум для того, щоб надати саме ту допомогу, яка потрібна. Однак бувають випадки, коли звернення громадян не відповідають чинному законодавству, і як зазначалось вище, працівники центрів не можуть відмовити у прийнятті звернення. Така проблема виникає тоді, коли громадяни, приходячи на консультацію до центру, приносять усі документи, які свідчать про їх належність до категорії суб'єктів, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу і готові її отримати, але не надають пакет документів, пов'язаний із суттю їх питання. Саме тому розроблення чіткого механізму прийняття рішень про відмову за безпідставністю є необхідною новелою у діяльності центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Такі справи не знаходять позитивного вирішення, а довіра до системи безоплатної правової допомоги падає [4, с. 164].

Для удосконалення роботи БПД потрібно проводити регіональні моніторинги місцевих центрів. Важливість проведення регіонального моніторингу місцевих центрів підкреслюється активним розвитком системи БПД у цивільних та адміністративних справах, створенням Бюро правової допомоги (як структурних одиниць районного рівня, що перебувають у складі Місцевих центрів), значним розширенням функцій, які виконуються системою БПД. Моніторинг дозволить визначити, які аспекти роботи системи БПД у цивільних та адміністративних справах потребують більшої уваги і визначити рекомендації для вдосконалення їх роботи.

Оскільки діяльність системи направлена саме на забезпечення доступу до правосуддя найбільш незахищеним категоріям населення (люди з низьким доходом, внутрішньо переміщені особи, учасники бойових дій тощо), то недержавний моніторинг цієї системи є одним із необхідних елементів забезпечення прав цих вразливих категорій людей [2, с. 10].

З метою удосконалення окремих положень Закону України «Про безоплатну правову допомогу», в частині спрощення доступу до такої допомоги для соціально вразливих верств населення, уточнення правового статусу та повноважень центрів з надання БВПД, визначення на законодавчому рівні порядку подання документів, що підтверджують належність особи (або осіб) до суб'єктів права на БВПД, а також з інших питань, Мін'юстом та Координаційним центром було розроблено законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів Украї-

ни щодо спрощення доступу до безоплатної правової допомоги та підвищення якості її надання», який Кабінетом Міністрів України подано до Верховної Ради України. Зазначений законопроект пропонує:

1) уточнити правовий статус та повноваження центрів з надання БВПД; 2) конкретизувати види правових послуг БВПД, передбачивши можливість надання правового висновку щодо порушеного заявником питання у випадках, коли таке питання не підлягає вирішенню в судовому порядку; 3) надати право на отримання БВПД особам, середньомісячний сукупний дохід яких не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, встановленого законом; 4) доповнити перелік суб'єктів права на БВПД особами, які лише претендують на отримання статусу учасника АТО або внутрішньо переміщеної особи, проте відповідно до чинного Закону не належать до суб'єктів права на БВПД; 5) передбачити, що учасники бойових дій, у тому числі учасники АТО, мають право на всі види правових послуг БВПД; 6) встановити, що надання безоплатної вторинної правової допомоги триває до завершення відповідної стадії кримінального провадження навіть у разі зміни (скасування) запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою слідчим суддею, судом першої інстанції; 7) конкретизувати підстави та порядок заміни адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу; 8) врегулювати інші питання, враховуючи практичний досвід роботи системи БПД протягом трьох років поспіль.

У цьому ж законопроекті, шляхом внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», пропонується врегулювати питання щодо отримання інформації з Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування на запит центрів з надання БВПД, що дозволить оптимізувати процедуру звернення до відповідного центру та підтвердження належності до суб'єктів права на БВПД. Таким особам не потрібно буде збирати додаткові документи для підтвердження їх належності до вразливих категорій населення, а лише подати документ, що посвідчує особу [3, с. 10-11].

Отже, підсумовуючи вище викладене можна сказати, що БПД потребує удосконалення та трансформації зважаючи на потреби суспільства. Своєчасна оптимізація чинного законодавства, дала б можливість зменшити існуючі ризики недосконалого функціонування всієї системи надання БПД в Україні. Система БПД в Україні потребує подальших реформ.

1. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>
2. Результати моніторингу місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги / Українська Гелсінська спілка з прав людини. – 2017. – [Електронний ресурс]. – https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/NEW_ZVIT-Rezultaty-monitorynhu-BPP3-1.pdf
3. Звіт про результати аудиту ефективності використання бюджетних коштів на формування та функціонування системи безоплатної правової допомоги від 23 серпня 2016 року № 16-1. – [Електронний ресурс]. – http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16749705/zvit_16-1.pdf?subportal=main
4. Рогатинська Н. Розбудова системи безоплатної правової допомоги в Україні / Н. Рогатинська // Актуальні проблеми правознавства. Випуск 1 (13). – 2018. – С. 162-166.

Глушко Ольга Андріївна,
студентка

Науковий керівник –

Грицай Ірина Олегівна,
*професор кафедри загальноправових
дисциплін, завідувач кафедри
соціально-гуманітарних
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

СУЧАСНЕ ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ НЕДОЛІКІВ В СИСТЕМІ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Система Безоплатної правової допомоги діє в Україні для осіб, яким передбачено законом України потрібна первинна та вторинна правова допомога. Право на безоплатну правову допомогу – це гарантована Конституцією України можливість громадянина України, іноземця, особи без громадянства, у тому числі біженця чи особі, яка потребує додаткового захисту, отримати в повному обсязі безоплатну первинну правову допомогу, а також можливість певної категорії осіб